

Милица Тиара Кривокапић

Мастер музички теоретичар
tiarakrivokapic@gmail.com

ПРАКСА, ИСКУСТВА И УСПЕШНОСТ ИЗРАДЕ ДИКТАТА КОД УЧЕНИКА ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ

Сажетак

Диктатима и настави диктата годинама се мање посвећује времена у оквиру наставе солфеђа. Пракса обраде диктата комплексан је поступак коме би требало посветити више пажње, јер у пракси често срећемо мању успешност у изради диктата у односу на остале области солфеђа. Циљ рада био је истражити: 1. Начин обраде диктата у основном школовању (наставникова техника задавања диктата) 2. Искуство ученика у изради диктата (потешкоће и олакшице при записивању диктата, мотивација за записивање диктата) 3. Ученикову успешност у изради диктата. Узорак је чинило 65 ученика основне музичке школе и 34 ученика средње музичке школе. Инструмент истраживања био је упитник, чија су се питања односила на наставникову технику задавања диктата, ученикову успешност и учеников однос према диктатима. Најбоље оцењене тврдње су да наставник одговара на ученикова питања (62%), и да ученици имају времена да запишу диктат (42%), а најлошије оцењена тврдња јесте да диктате раде на сваком часу (0%).

Кључне речи: диктат, основна музичка школа, солфеђа.

Увод

Литературе за обраду диктата има мало, а детаљне методологије (као што постоје за мелодику и ритам) нажалост, нема. Мелодика и ритам, као друге две важне области солфеђа, методички су више прорађене и о њима је више писано. Диктати и настава диктата, годинама су потиснута тема у настави солфеђа, те би требало истражити због чега, и прорадити детаљније начин на који диктати треба да буду одрађени.

Методологија истраживања

Циљеви

1. Истражити начин обраде диктата у основном школовању (наставникова техника задавања диктата)
2. Истражити искуство ученика у изради диктата (потешкоће и олакшице при записивању диктата, мотивација за записивање диктата)
3. Истражити ученикову успешност у изради диктата

Варијабле

- Социодемографски подаци (пол и разред)
- Наставникова техника задавања диктата (проверавање тачности ученикових диктата, остављање времена ученицима да запишу, прелажење са лакших на теже диктате, вежбање тешких места у диктату пре диктата)
- Учеников однос према диктатима (мотивација за записивање и певање диктата)
- Ученикова успешност у записивању диктата (оцена из солфеђа, број целих записаних диктата)
- Искуство ученика у писању диктата (потешкоће и олакшице – оно што је било тешко или лако у записивању диктата)

Инструменти

У овом истраживању, мерни инструменти су два упитника. Један је предвиђен за основну, други за средњу музичку школу. Упитник за основну музичку школу садржи 11, а упитник за средњу музичку школу садржи 16 питања, отвореног и затвореног типа.

Узорак

Узорак чине ученици четвртог, петог и шестог разреда основне музичке школе (65) и сва четири разреда средње музичке школе (34). Сви ученици су са вокално – инструменталног одсека, школе „Др. Војислав Вучковић“.

Начин обраде података

Дескриптивна анализа представљена је у фреквенцијама, процентима и аритметичким срединама.

Процедура испитивања

Истраживање је рађено у музичкој школи „Др. Војислав Вучковић“ током новембра месеца 2015. године. Упитници су попуњавани на почетку часа.

Приказ резултата и дискусија

Упитник 1 – Упитник за основну музичку школу

У упитнику смо користили четворостепену скалу

1- Не 2 – Углавном не 3 – Углавном да 4 – Да АС – аритметичка средина

Табела 1. Наставникова техника задавања диктата, наставников однос према диктатима, ученикова успешност при записивању и учеников однос према диктатима

Питање или тврдња	Не	Углавном не	Углавном да	Да	АС
Т Наставник је поступно прелазио са лакших на теже диктате	7 11%	10 15%	9 14%	39 60%	3.23
Т Наставник објашњава на шта треба да обратим пажњу на диктату	4 6%	10 15%	19 29%	32 50%	3.22
Т Наставник је са нама радио усмене диктате пре него што смо почели да радимо писмене	11 17%	4 6%	16 25%	34 52%	3.12
НО Наставник је, на крају часа, отворен за питања у вези са диктатом (ако ми није јасно шта треба да слушам, како да чујем скок...)	10 15%	12 19%	8 12%	35 54%	3.05
У Да ли имаш довољно времена да запишеш цео диктат?	12 18%	8 12%	18 28%	27 42%	2.92
Т Да ли ти наставник помаже (каже последњи тон, који је ритам...) ако не можеш да запишеш диктат?	9 15%	12 18%	21 32%	23 35%	2.89
У Да ли сваки пут запишеш цео диктат?	14 22%	8 12%	15 23%	28 43%	2.88
У Да ли ти је лако да запишеш диктат?	8 12%	10 16%	32 49%	15 23%	2.83
О Да ли волиш да певаш диктате (после записивања целог диктата) ?	22 34%	4 6%	16 25%	23 35%	2.62
Т Наставник проверава последњи одсвиран тон у сваком двотакту	13 20%	18 28%	15 23%	19 29%	2.62
Т Наставник проверава тачност мог диктата после сваког двотакта	19 29%	12 19%	17 26%	17 26%	2.49
Т Наставник ради усмене диктате са нама непосредно пре него што почнемо да радимо писмени диктат	17 26%	13 20%	21 32%	14 22%	2.49
Т Наставник се бави диктатом дуже од 10 минута у току сваког часа	20 30%	17 26%	14 22%	14 22%	2.34
О Да ли волиш да радиш диктате?	22 34%	11 17%	24 37%	8 12%	2.28
Т Наставник проверава тачност мог записа диктата после сваке фразе	28 43%	11 17%	16 25%	10 15%	2.12
Т Да ли радите више од једног диктата на часу?	39 60%	14 22%	9 14%	3 4%	1.63
Т Да ли радите диктате на сваком часу?	42 64%	10 16%	13 20%	0 0%	1.55

Легенда: НО – наставников однос према диктатима Т – техника задавања диктата У – успешност ученика О – однос ученика

Из табеле видимо да су ученици најбоље проценили прве 4 тврдње у табели 1. Прве три тврдње односе се на наставникову технику, а последња на наставников однос према диктатима: „Наставник је поступно прелазио са лакших на теже диктате“ (3.23), „Наставник објашњава на шта треба да обратим пажњу на диктату“ (3.22), „Наставник је са нама радио усмене диктате пре него што смо почели да радимо писмене“ (3.12) и „Наставник је, на крају часа, отворен за питања у вези са диктатом (ако ми није јасно шта треба да слушам, како да чујем скок...)“ (3.05). Овај податак нам говори да наставници поштују методичка правила када је реч о тежини диктата, усмеравању ученика, усмене припреме за диктате и давању информација ученику.

Међу аритметичким срединама од 2.50-3.00 налазе се тврдње и питања која се односе како на ученикову успешност, учеников однос према диктатима, тако и на неке елементе наставникове технике. Три од шест најбоље оцењених питања, односе на ученикову успешност: „Да ли имаш довољно времена да запишеш цео диктат?“ (2.92), „Да ли сваки пут запишеш цео диктат?“ (2.88) и „Да ли ти је лако да запишеш диктат?“ (2.83). Две тврдње односе се на следеће елементе наставникове технике: „Да ли ти наставник помаже ако не можеш да запишеш диктат?“ (2.89) и „Наставник проверава последњи одсвиран тон у сваком двотакту“ (2.62). У овој групи питања (прва три наведена питања у групи од 2.50-3.00), успешност и техника су повезане на следећи начин: ученик има довољно времена да запише диктат, може да га запише сваки пут и лако му је да га запише, уколико наставник даје лаке диктате. У музичким школама код нас, већина група на часовима солфеђа, састављена је од ученика који су мање или више надарени за записивање диктата (са развијеним унутрашњим слухом). Само ученици са добрим унутрашњим слухом могу лако да запишу диктате (горе смо већ навели да успешност записивања диктата зависи од унутрашњег слуха). Како је успешност записивања диктата веома високо процењена, а знамо да групе испитиваних ученика не спадају у искључиво надарене групе ученика (процена наставника и лично искуство) једна од претпоставки може бити да су диктати које наставници задају, лаки за записивање. Једно питање описује однос ученика према диктатима: „Да ли волиш да певаш диктате?“ (2.62). Ранг овог питања је нешто виши од питања које се односи на то колико ученици воле да записују диктате (2.28). Ово је разумљиво јер је свакако лакше певати диктате него их записивати.

Међу слабије ранжираним аритметичким срединама (2.00-2.50) налазе се четири тврдње и једно питање, од којих се четири тврдње односе на елементе наставникове технике: „Наставник проверава тачност мог диктата после сваког двотакта“ (2.49), „Наставник ради усмене диктате са нама непосредно пре него што почнемо да радимо писмени диктат“ (2.49), „Наставник се бави диктатом дуже од 10 минута у току сваког часа“ (2.34) и „Наставник

проверава тачност мог записа диктата после сваке фразе“ (2.12), а једно питање се односи на учеников однос према диктатима: „Да ли волиш да радиш диктате?“ (2.28). Слабије процењени елементи наставникове технике, односе се на проверу записа, усмену проверу пре записивања и време које наставник посвећује диктату. Очигледно, ученици знатно више воле да певају диктате него да их записују, јер као што смо већ рекли, много је лакше отпевати диктат него га записати. Такође, значајна пажња посвећује се развоју репродуктивног слуха на часовима солфеђа, те су ученици већ прилично увежбани да певају и теже мелодијске вежбе, а диктати спадају у једне од лакших.

Из горње табеле 1 видимо да се два најслабије процењена питања односе на наставникову технику задавања диктата: „Да ли радите више од једног диктата на часу?“ (1.63) и „Да ли радите диктате на сваком часу?“ (1.55). Како детаљне и прецизне литературе за рад са диктатима нема у оноликој мери у којој има за ритам и мелодику, можемо само да претпоставимо да се диктати мање раде и због недостатка методичких упутстава.

Табела 2. Однос према диктатима – квалитативна анализа

Зашто волиш да радиш диктате?		
ПОЗИТИВНИ ОДГОВОРИ		
Интересантни су	13	20%
Лаки су	8	12%
Добијем добру оцену	5	8%
Тестирам своје знање	2	3%
Зависи од расположења	1	2%
НЕГАТИВНИ ОДГОВОРИ		
Тешки су	12	18%
Нису интересантни	8	12%
Уносе нервозу	5	8%
Теже препознајем тонове	4	6%
Добијем лошу оцену	4	6%
Несигурност	3	5%

Овде примећујемо значајну разлику у афинитету ученика за записивање диктата. Код неких ученика (5), мотивација је оцена коју добију, а неке ученике (8) мотивише сама лакоћа записивања диктата.

Међу негативним одговорима, највећи број ученика наводи тежину диктата (12). Овај резултат може се повезати са мањом пажњом која се посвећује изради диктата на часу (питања 6 и 7), услед чега је ученицима теже да успешно одговоре захтевима програма. Осам ученика наводи да диктати које раде нису интересантни.

Табела 3. Успешност при записивању диктата – квалитативна анализа

Зашто ти је лако да запишеш диктате?		
ПОЗИТИВНИ ОДГОВОРИ		
Лако је	16	24%
Пажљиво слушам	7	10%
Чујем добро	6	9%
Добро памтим	4	6%
Вежбам диктате	1	2%
НЕГАТИВНИ ОДГОВОРИ		
Тешко	15	23%
Теже препознајем тонове	7	11%
Пребрзи су	4	6%
Имам проблем са ритмом	2	3%
Не знам бас кључ	1	2%
Немам прибор	1	2%
Не могу да запишем док наставник не понови више пута	1	2%

Позитивни одговори нам указују на три ствари: способности (добро памћење, развијен унутрашњи слух), мотивацију (пажња и вежбање) и тежину диктата (лако). Притом не можемо да знамо зашто су неке диктати лаки, а неке тешки, јер то зависи од више фактора, као и од начина израде диктата.

Негативни одговори указују на четири елемента: знање (непознавање бас кључа), способности (теже препознавање тонова, проблем са ритмом) наставниковоу технику (брзина диктирања и број понављања) и тежину диктата (тешки су).

Табела 4. Афинитет према диктатима – квалитативна анализа

Зашто волиш да певаш диктате?		
ПОЗИТИВНИ ОДГОВОРИ		
Волим да певам	26	40%
Лако је за певање	8	12%
Исто је као вежба	3	5%
Припрема за испит	1	2%
НЕГАТИВНИ ОДГОВОРИ		
Лоше певам	12	18%
Тешко је	8	12%
Не волим да певам пред другима	6	9%
Није интересно	1	2%

Певање диктата такође је важан део обраде диктата на часу. На овај начин, ученици стичу звучну представу онога што су записали, сопственом репродукцијом. Разлози ученичке заинтересованости за певање диктата односе се на неколико тачака: мотивација (љубав према певању), знање (исто је као вежба), тежина (лако), корисност (припрема за испит), када су у питању позитивни одговори.

Негативни одговори нам указују на ученичку мотивацију (нису интересантни) трему (нелагодност при певању пред другима), тежину (тешки) и способности (лоше певање).

Закључак на основу квалитативне анализе – табела 2, 3 и 4.

Већина ученика (13) наводи да воли да ради диктате зато што су интересантни, док они ученици који не воле да раде диктате (12), наводе као разлог њихову тежину, тј. сматрају да су диктати тешки. Већина ученика наводи да им је лако да запишу диктате (16), јер су диктати лаки, а они ученици којима диктати нису лаки за записивање (15), као разлог опет наводе, њихову тежину, тј. сматрају да су диктати тешки. Ученици воле да певају диктате (26), у већини одговора, зато што иначе воле да певају, док они ученици који не воле да певају диктате (12), сматрају да лоше певају.

Упитник 2 – Упитник за средњу музичку школу

У упитнику смо користили четворостепену скалу.

1- Не 2 – Углавном не 3 – Углавном да 4 – Да АС – аритметичка средина

Напомена: Тврдње се односе на наставника солфеђа у основној музичкој школи.

Табела 5. Наставникова техника задавања диктата, наставников однос према диктатима и ученикова успешност при записивању диктата

Тврдња	Не	Углавном не	Углавном да	Да	АС
НО Наставник је био отворен за питања у вези са диктатом	2 6%	2 6%	9 26%	21 62%	3.44
Т Наставник је објашњавао на шта треба да обратимо пажњу на диктату	3 9%	2 6%	11 32%	18 53%	3.29
Т Наставник је поступно прелазио са лакших на теже диктате	4 12%	2 6%	9 26%	19 56%	3.26
ТУ После завршетка диктата, имао/ла сам довољно времена да прегледам тачност диктата	1 3%	4 12%	15 44%	14 41%	3.24
Т Наставник је после сваког записаног диктата проверавао тачност нотног записа у мојој свесци	3 9%	4 12%	15 44%	12 35%	3.06
У Записао/ла сам цео диктат у свесци сваки пут	6 18%	5 15%	10 29%	13 38%	2.88

Т Наставник је темељно прорађивао предвежбе за скокове у диктату	5 15%	6 18%	12 35%	11 32%	2.85
Т Наставник је после сваког одсвираног двотакта проверавао последњи одсвиран тон	5 15%	8 24%	15 43%	6 18%	2.65
Т Наставник је после сваког одсвираног двотакта проверавао тачност диктата	8 24%	6 18%	11 32%	9 26%	2.62
Т Наставник је пратио мој напредак везан за записивање диктата (истицао је да ли сам напредовао или не)	8 24%	7 21%	10 29%	9 26%	2.59
Т Наставник се враћао на предвежбе за скокове, уколико скокови у диктату нису добро савладани	10 29%	8 24%	11 32%	5 15%	2.32
Т Наставник је посвећивао диктату дуже од 10 минута у току сваког часа	13 38%	4 12%	12 35%	5 15%	2.26
Т Наставник ме је изводио да запишем диктат на табли	18 53%	3 9%	3 9%	10 29%	2.15

Легенда: НО – наставников однос према диктатима Т – техника задавања диктата У – успешност ученика

У датој табели, имамо поредак аритметичких средина чије се тврдње у највећем броју (укупно 10) односе на наставникове технике задавања диктата. По једну тврдњу имамо из области ученичке успешности у изради диктата, ученичке успешности и наставникове технике и наставниковог односа према диктатима.

У интерпретацији ове табеле, поћи ћемо од 5 најбоље процењених тврдњи чије аритметичке средине прелазе 3.00. Оне се односе на наставников однос према диктатима, наставникову технику задавања диктата, и на једну тврдњу која спада и у наставникову технику и у ученикову успешност.

Тврдња која се односи на наставников однос према диктатима је: „Наставник солфеђа у основној школи је на крају часа био отворен за питања у вези са диктатом, ако ми нешто није било јасно“ (3.44), а тврдња која се односи на наставникову технику је: „Наставник солфеђа у основној школи нам је објашњавао на шта треба да обратимо пажњу на диктату“ (3.29).

Ови резултати говоре да су наставници у музичким школама отворени за питања ученика, као и за давање смерница и информација ученицима које се тичу диктата, што је веома добро.

Такође, веома је добар налаз да су ученици високо оценили наставникову технику која се односи на наставникове интервенције у току записивања диктата.

Тврдња: „Наставник солфеђа у основној школи, поступно је прелазио са лакших на теже диктате“ (3.26), такође је високо процењена и указује да

се суштина сваке методологије (поступност), поштује у раду са диктатима. Кључ правилног савлађивања градива, управо је прелазак са лакшег на теже градиво, поготово код млађих ученика. Изостављање овог поступка, води ка „рупама у знању“ које се касније тешко исправљају.

Тврдња: „У основној школи, после завршетка диктата, имао/ла сам довољно времена да прегледам тачност диктата“ (3.24), истовремено је и показатељ успешности ученика и наставникове технике. Наиме, ако ученик брзо запише диктат, логично је да му остаје више времена за проверу. Са друге стране, наставници се разликују по томе колико времена остављају ученицима за проверу диктата.

Ова пракса повећава ученицима могућност да добију бољу оцену на диктату. Међутим, како је најслабије процењено питање, оно које се односи на најсигурнији начин тачног записивања диктата (извођења ученика на таблу), не може се са сигурношћу рећи да ученик тачно зна шта треба да проверава после завршеног диктата. Могуће питање за наредно истраживање у овој области, могло би да гласи: „Да ли ученик зна шта треба да провери после завршеног диктата“. Ово питање могло би бити допуна претходном, и тачно бисмо знали да ли је проверавање диктата за неке ученике губљење времена или ипак знају шта треба да провере после записаног диктата.

Тврдња: „Наставник солфеђа у основној школи је после сваког записаног диктата проверавао тачност нотног записа у мојој свесци“ (3.06), процењена је високо, што нам указује да су наставници посвећени контроли учениковог записа, што је у најмлађем узрасту веома важно.

Међу аритметичким срединама чије се вредности налазе испод 3.00, налазимо једну тврдњу која се односи на успешност док се седам тврдњи односе на наставникову технику.

Најбоље процењена тврдња у категорији оних са аритметичком средином испод 3.00, односи се на успешност ученика и гласи: „У основној школи, записао/ла сам диктат у свесци сваки пут“ (2.88). Наставници у почетку музичког школовања, свакако морају да обрате пажњу, како ученици записују диктате и да ли их уопште запишу. Ова пракса се губи касније (али сада о томе овде није реч). Такође, ученици који имају мање развијен унутрашњи слух и мање су надарени за израду диктата, не запишу их у свесци сваки пут. С обзиром на то да је важно да се цео диктат запише у свесци сваки пут, због развијања ученичких способности и повећања успешности, у неком наредном истраживању, треба истражити пут ка развијању ученичких способности за записивање диктата.

Што се тиче преосталих тврдњи чије су аритметичке средине испод 3.00, занимљиво је да се све односе на онај део технике наставника у спровођењу диктата који бисмо могли назвати *системајска припрема и праћење успешности у записивању диктата* вербалном провером.

Тврдњу: „Наставник солфеђа у основној школи, темељно је прорађивао предвежбе за скокове у диктату“ (2.85) можемо одмах повезати са теоријским уводом, који потврђује да пре сваког диктата, треба са ученицима вежбати скокове који ће се наћи у диктату. Ово је важан методички поступак, јер се већина диктата после првих годину дана музичког школовања, заснива на скоковима. Овај резултат нам свакако сугерише да се пракса рада са скоковима у диктату, треба мењати, тј. скоковима би се требало далеко више посветити пажње. Недовољно увежбавање скокова пре диктата, чини да са сигурношћу запишу диктат само надарени ученици (са развијеним унутрашњим слухом), док остали могу или да препишу диктат од неког другог, или да запишу погрешан скок или да случајно запишу тачан скок.

Тврдње: „Наставник солфеђа у основној школи је после сваког одсвираног двотакта проверавао последњи одсвиран тон“ (2.65), „Наставник солфеђа у основној школи је после сваког одсвираног двотакта проверавао тачност диктата“ (2.62) и „Наставник солфеђа у основној школи пратио је мој напредак везан за записивање диктата (истицао је да ли сам напредовао/ла или не)“ (2.59) слично су процењене. Поступак усменог проверавања тачности диктата (прве две тврдње) далеко мање времена захтева од рада на скоковима, а ове две тврдње су мало слабије оцењене од тврдње: „Наставник солфеђа у основној школи, темељно је прорађивао предвежбе за скокове у диктату“ (2.85). Овај резултат може се приписати или томе да је наставник једног ученика изводио на таблу да запише цео диктат, па није ни било потребе за посебним проверавањем тачности диктата, или једноставно, о недовољној посвећености наставника диктату и недоследности доступној методологији по којој се раде диктати.

Тврдња: „Наставник солфеђа у основној школи, пратио је мој напредак везан за записивање диктата (истицао је да ли сам напредовао/ла или не“), (2.59) кључна је за сигурност ученика да правилно ради диктате, јер у том добу, напредак и назадовање занима и ученика и његове родитеље. Овај поступак средње је оцењен, и говори нам да у пракси, свакако више времена треба посветити истицању ученикових способности, тј. варирању учениковог успеха. Ученици од наставника редовно треба да добију похвалу или критику, у циљу напредовања у датој области.

Тврдња: „Наставник солфеђа у основној школи, враћао се на предвежбе за скокове, уколико скокови у диктату нису добро савладани“ (2.32) оцењена је мало слабије од тврдње која се такође односила на скокове: „Наставник је темељно прорађивао предвежбе за скокове у диктату“ (2.85). Овај резултат нам указује на то, да се наставници мало више баве предвежбама за скокове него што се враћају на те предвежбе, уколико ученици нису добро записали скок. Сврха увежбавања скокова и јесте да ученици препознају скокове у диктату и да их правилно запишу. Уколико наставник не понови предвежбу за скок, иако га ученици нису добро записали (што значи да га нису

савладали), свакако се праве „рупе“ у знању, поготово код слабије надарених ученика. У којој мери, колико и код којих ученика ова неправилност доноси последице, треба тек истражити.

Најслабије процењене тврдње од стране ученика, односе се на наставникову технику задавања диктата.

То су две тврдње: „Наставник солфеђа у основној школи, посвећивао је диктату дуже од 10 минута у току сваког часа“ (2.26) и „Наставник солфеђа у основној школи ме је изводио да запишем диктат на табли“ (2.15).

Резултат прве ниско процењене тврдње: „Наставник солфеђа у основној школи, посвећивао је диктату дуже од 10 минута у току сваког часа“ (2.26) указује на то да наставници треба да посвете више времена изради диктата у току часа. Како би диктати требало да буду подједнако важна област солфеђа као и мелодика и ритам, треба им посветити бар 10 минута у току часа, па и дуже. Уколико се време посвећено диктатима скрати, наставник нема довољно времена да усмено проверава диктат, већина ученика не може да га запише правилно и на крају, ова област солфеђа не може да се развија подједнако квалитетно као и мелодика и ритам.

Резултат друге ниско процењене тврдње: „Наставник солфеђа у основној школи ме је изводио да запишем диктат на табли“ (2.15), говори нам да наставници не изводе ученике на таблу (да запишу диктат) довољно често. Наставници су сигурнији да ће ученици тачно записати диктат, уколико један ученик запише цео диктат на табли. Уколико се овај поступак изостави (и поготово уколико одељење има већи број ученика), постоји опасност од нетачног записивања диктата, у смислу места тактних црта, одређених тонова, ритма... У пракси, наставник нема довољно времена да на сваком часу у дужем временском периоду проверава тачност записа диктата сваког појединачног ученика (због осталих наставних области које треба да буду обрађене за време часа). Како ученици немају увид у тачност свог диктата, свакако успорено напредују и успешност записивања је мања. Овај резултат наглашава потребу извођења већег броја ученика пред таблу у циљу записивања диктата.

Табела 6. Искуство ученика при записивању диктата – квалитативна анализа

ПОЗИТИВНИ ОДГОВОРИ		
Немам потешкоћа	12	35%
У почетку тешко, сада лакше	4	12%
НЕГАТИВНИ ОДГОВОРИ		
Проблем су зато што су ретко рађени	8	23%
Тешки су	5	15%

Проблем су скокови	3	9%
Проблем је ритам	1	3%
Никад не знам да ли их добро радим	1	3%

Искуства неких ученика са диктатима: „У почетку тешко, сада лакше“ и „Немам потешкоћа“, могу се сврстати у очекивана, са претпоставком да се диктати раде правилно. Међутим, више негативних искустава, сведочи о некој неправилности током обраде диктата. С обзиром на то да је основно музичко школовање у питању, методологија се мора строго поштовати и пропусти се могу минимално толерисати. Наведена негативна искуства са диктатима већ сама по себи описују одређене проблеме и пропусти у методологији. Оно што се са сигурношћу може одмах видети из табеле број 6, јесте да се два типа одговора: „Проблем су зато што су ретко рађени“ и „Никад не знам да ли их добро радим“, директно повезани са наставником и његовим начином рада на диктатима. Остала три типа одговора: „Проблем су скокови“, „Тешки су“ и „Проблем је ритам“ повезана су са способностима, међутим, могу бити повезана и са радом наставника. Да бисмо били сигурни шта је од ова два разлога у питању, треба истражити начин рада на ритму у диктатима. „Тешки су“ и „Проблем су скокови“, два су типа одговора у вези са којима смо већ извели одређене закључке. Рад на скоковима процењен је средње (испод 3.00): „Наставник је темељно прорађивао предвежбе за скокове у диктату“ (2.85) и „Наставник се враћао на предвежбе за скокове, уколико скокови у диктату нису добро савладани“ (2.32) а прелазак са лакших на теже диктате, оцењен је високо (изнад 3.00): „Наставник је поступно прелазио са лакших на теже диктате“ (3.26).

Већина искустава ученика средњих школа, са диктатима који су рађени у основној школи, позитивна су. Ученици су навели (12) да нису имали никаквих потешкоћа са диктатима. Ученици који су имали потешкоћа са диктатима (8), у највећем броју су навели да имају одређене потешкоће, зато што су диктати ретко рађени.

Наставникова техника израде диктата

Посебно ћемо издвојити поглавље које се односи на наставникову технику задавања диктата. Од наставникове технике задавања диктата, делом зависе и ученикова успешност израде диктата и учеников однос према диктатима. Из искуства знамо да се у различитим школама различито приступа овој области солфеђа. Надареним ученицима потребна је знатно мања помоћ наставника, док је за већину ученика, ипак важан пажљивији поступак.

Табела 7. Учесталост елемента наставникове технике по проценама ученика у ОМШ

Наставникова техника ОМШ
Тежина диктата
Усмеравање
Усмене припреме за диктате
Давање информација ученику
Помоћ при диктату
Проверавање последњег тона
Тачност диктата
Усмени диктати
Време посвећено диктатима
Количина обрађених диктата
Учесталост израде диктата

Легенда: зелена – највећа учесталост; жута – средња учесталост; црвена – најмања учесталост

Овај графички приказ учесталости елемената наставникове технике направљен је на основу ранга аритметичких средина из упитника за ОМШ.

Наставници најредовније дају програмом предвиђену тежину диктата, усмеравају и раде усмене диктате. Када се ради о провери записаног и давању повратних информација у току диктата, наставници овај поступак обављају ређе него претходне. Најређе се посвећује пажња броју диктата и изради диктата уопште.

Из добијених резултата, можемо само да претпоставимо, да ако би се поступци обележени жутом и црвеном бојом, спроводили подједнако често као и они обележени зеленом, успешност ученика би била већа.

Табела 8. Учесталост елемента наставникове технике по проценама ученика у СМШ

Наставникова техника СМШ
Давање информација ученику
Усмеравање
Тежина диктата
Проверавање записа на крају диктата
Скокови
Последњи тон
Проверавање записа после двотакта
Напредак
Враћање на предвежбе за скокове
Време посвећено диктатима
Извођење на таблу

Легенда: зелена – највећа учесталост; жута – средња учесталост; црвена – најмања учесталост;

Овај графички приказ учесталости елемената наставникове технике направљен је на основу ранга аритметичких средина из упитника за СМШ.

Наставници најредовније усмеравају ученика и дају му потребне информације о изради диктата и о начину писања диктата. Дају прикладну тежину диктата (за одређени узраст) и проверавају учеников запис на крају диктата. Ређе раде вежбе за скокове, проверавају последњи тон у двотакту, проверавају запис после сваког двотакта и дају информације о напретку ученика. Поступци који се најређе обављају, као и у претходном упитнику, односе се на време посвећено диктатима. Наставници се не баве диктатом на сваком часу више од 10 минута, не изводе ученике редовно на таблу да запишу диктат и не враћају се редовно на предвежбе за скокове, уколико скокови нису савладани у диктату који се записује.

Закључак

Одговори из оба упитника доводе нас до истих закључака. Највеће аритметичке средине (најбоље процењене тврдње или питања) оба упитника, односе се на наставникову технику задавања диктата и на наставников однос према диктатима. Наставникова техника задавања диктата, са највишом учесталошћу, јесте наставниково помагање ако ученик не може да запише диктат, а најбоље процењен наставников однос према диктатима, односи се на отвореност за ученикова питања.

Средње рангиране аритметичке средине (средње процењене тврдње или питања), односе се како на елементе наставникове технике задавања диктата, тако и на ученикову успешност и учеников однос према диктатима.

Најслабије рангиране аритметичке средине (најслабије процењене тврдње или питања), обухватају наставникову технику задавања диктата, која се односи на учесталост израде диктата и време које се посвећује диктатима на часу. У сврху унапређења дела музичке наставе, која се бави диктатима, дошли смо до закључка да време и систематичност рада на диктатима треба да се повећа. Наставници дају ученицима потребне информације у вези са диктатима и помогну уколико диктат не може да се запише, међутим, много мање пажње поклањају самом процесу израде диктата. Такође, не обрађују диктате на сваком часу и не поклањају им довољно времена у току часа. Резултати овог истраживања, указују на потребу разраде систематичности рада на диктатима и повећања времена којим се наставник бави диктатима, било да се ради о броју диктата који се обраде на часу, или о времену посвећеном диктатима на једном наставним часу.

Milica Tiara Krivokapić

Practice, Experience and Success in Dictation in Elementary Music School Students

Summary

Dictations are less developed part in solfeggio. Consequently, it is less successful. We were investigating the method of processing dictation in primary education, examine student's experience in dictation practice and examine student's success in making dictations. Our sample consisted of 99 students of music school. Results of the research showed that dictations aren't regular practice on every day class (lowest claim). They also showed that students have enough time to write dictation (medium claim), and that teachers answer student's questions after dictation (top rated claim). Dictation should be practiced more frequently and thoroughly.

Key words: dictation solfeggio, primary education.